

Den norske tannlegeforenings Tidende

118. ÅRGANG – 2008

Redaktør: Gudrun Sangnes

Tidende ligger også på Internett i fulltekst med forfatter- og fritekstsøk: www.tannlegetidende.no

LEDER

Nordiske temahefter i 14 år	2
Redaksjonell uavhengighet – ny lov på trappene.....	153
Nå venter vi på resultatene	285
Prisinformasjon – tannlegene må skjerpe seg	638
Visjoner – kan de brukes til noe?.....	702
Er du forberedt?.....	898
2008 – trygderevolusjonens år.....	974

PRESIDENTEN HAR ORDET

Vi er godt i gang i det nye året.....	83
Obligatorisk etterutdanning?.....	155
Lik lønn og likelønn.....	211
Stortinget har sagt sitt – i denne omgang.....	287
Nødvendig tannhelsehjelp	359
Nå er det vår tur – forskning i tannhelsetjenesten	431
Om pris og nødvendighet.....	639
Blir det endelig Bergens tur?	703
Tannturisme	843
Tennene tilbake til kroppen	899
Et hektisk foreningsår, men mye å glede seg over....	975

FAGARTIKLER

<i>Abelsen, Birgit</i> : Arbeidsdelingen mellom tannleger og tannpleiere i Norge.....	976
<i>Al-Haroni, Mohammed, Henning Lygre og Vidar Bakken</i> : Antibiotikaresistens hos orale bakterier.....	704
<i>Berggreen, Ellen, Nils Roar Gjerdet og Inge Fristad</i> : Retrograde fyllingsmaterialer – en oversikt over aktuelle materialer.....	854
<i>Byberg, Ragnhild, Åsta Wathne, Harald Nesse og Knut N. Leknes</i> : Kroneforlenging – når er dette en nødvendig preprotetisk behandling?	368
<i>Holst, Dorthe og Kari Elisabeth Dahl</i> : Påvirker oral helse livskvaliteten? En representativ, deskriptiv befolkningsundersøkelse.....	212
<i>Jacobsen, Nils</i> : Fokalinfeksjon – gamle synspunkter og nye teorier	656
<i>Hansen, Hanne Haukeland, Camilla Eldrup Henriksen, Inge Fristad og Asgeir Bårdsen</i> : Infeksjonsrelaterte endodontiske eksaserbasjoner – en studie basert på avviksregistrering	710
<i>Koppang, Hanna Strømme, André Roushan, Ali Srafilzadeh, Steinar Ørbech Stølen og Rolf Koppang</i> : Fremmedlegemer i gingiva. Karakterisering, vevsreaksjoner og mulig opprinnelse.....	288

<i>Loro, Lado Lako, Hanna Strømme Koppang og Anne Christine Johannessen</i> : Keratocystisk odontogen tumor – keratocysten har fått nytt navn.....	164
<i>Løkken, Per og Kari G. Kvakestad</i> : Seksuelle fantasier ved sedering.....	306
<i>Neppelberg, Evelyn og Bente Brokstad Herlofson</i> : Antikoagulantia og platehemmere i tannlegepraksis	640
<i>Severin, Ib</i> : Dødsfald med relation til behandling i tandlægepraksis. En oversigt.....	844
<i>Schleier, Peter og Hauk Øyri</i> : Internt siunusløft og samtidig fiksturinnsetting med endoskopisk kontroll	906
<i>Skaare, Anne B., Sdaf Haque Afzal, Eero Olli og Ivar Espelid</i> : Holdninger og vaner hos innvandrereforeldre – oppfølgingsstudier etter SMÅTANNundersøkelsen	300
<i>Sunde, Pia Titterud, Ingar Olsen, Morten Enersen og Bjørn Grinde</i> : Spiller cytomegalovirus og Epstein-Barr virus en rolle i marginal og apikal periodontitt?	716
<i>Whalley, Magnus, Aasne Rinde, Dag Ørstavik og Jon E. Dahl</i> : EDTA og jod påvirker adhesjonsegenskapene til rotfyllingsmaterialer	432
<i>Øilo, Marit</i> : Zirkoniumoksid	360
<i>Øilo, Marit, Harald Gjengedal og Gunhild Vesterhus Strand</i> : Nylonproteser	900
<i>Aas, Jørn A. og Ingar Olsen</i> : Periodontal mikroflora – fra spesifisitet til kompleksitet.....	648
<i>Åstrøm, Anne Nordrehaug og Hilde Holm</i> : Evaluering av et mobiltelefonbasert forebyggende tiltak for å øke bruk av tanntråd.....	156

TEMA: ORAL HELSE

Folkehelsearbeid i tannhelsetjenesten i Norden	3
<i>Christensen, Lisa Bøge og Poul Erik Petersen</i> : Brug af tandplejesystemet og egenomsorg i Danmark....	118
<i>Dahl, Jon E. og Hilde M. Kopperud</i> : Komposittfyllinger – suksess eller fiasko?.....	40
<i>Ekstrand, Kim Rud og Mauri Erik Christian Christiansen</i> : Nexø-metoden set i et sundhedsfremmende perspektiv	92
<i>Haugejorden, Ola og Jan Magne Birkeland</i> : Karies i Norge i fortid og fremtid: Analyse av endringer og årsaker	84
<i>Holst, Dorthe</i> : Er oral helse fortsatt skjevt fordelt? Den orale helses sosiale determinanter.....	8

<i>Gabre, Pia, Ulla Moberg Sköld och Ann-Marie Olhede:</i> Populationsstrategins återkomst. Tre svenska landstings sätt att främja barn och ungdomars orala hälsa	102
<i>Lingstöm, Peter och Christina Fjellström:</i> Så påverkar kostvanor den orala hälsan. Endrade mat- och konsumtionsvanor ur ett nordiskt perspektiv ... 14	
<i>Petersen, Poul Erik og Anne Nordrehaug Åstrøm:</i> Prinsipper og strategier for sundhedsfremme i det 21. århundrede	22
<i>Poulsen, Sven og Hannu Hansen:</i> Oral helse – et individuet eller offentligt anliggende?	4
<i>Reit, Claes, Anne Bjørg Tveit og Palle Holmstrup:</i> Ethiske aspekter i tandlægens arbejdsfelt	32
<i>Vehkalahti, Miira och Matti Knuutila:</i> Förebyggande vård främjar äldres munhälsa. Finland vill flytta focus från reparativ vård till profylax	110

SPØR NIOM

Jon E. Dahl og Hilde M Kopperud: Kompositt- fyllinger – suksess eller fiasko?	40
Jukka Pekka Matinlinna: Heter det zirkonia, zirkon, zirkoniumoxid, zirkoniumdioxid eller zirkonium?	376
Nils Roar Gjerdet: Odontologiske legeringer	444
Dag Ørstavik og Jon E. Dahl: Hvor står vi med adhesive rotffyllinger?	860

KASUSPRESENTASJONER

Per Hamre: Mandibulær dekkprotese forankret på to implantater. Ti kasus fra en privatpraksis på Helgeland	220
Kristin M. Kolltveit, Tatiana Klementsén og Knut Sæther: Fremmedlegeme som årsak til periodontalt festetap.....	660
Jan Magne Birkeland : Kronefraktur etter abrasjonsskader – etiologi og terapialternativ. Kasuistikker	438
Jan Magne Birkeland og Inge Fristad: Direkte gullinnlegg – aktuell toppfylling etter endodontisk terapi gjennom gullrestaurering	984

AKTUELT FAG

Morten Enersen, Ingar Olsen og Cominique A. Caugant: Genetiske analyser av bakterien <i>Porphyromonas gingivalis</i> fra periodontitt.....	171
Inga Leuckfeld og Ingar Olsen: Sammenheng mellom KOLS og kronisk marginal periodontitt	172
Ivar Espelid: Kan vi stole på forskningen? Om SBU- rapporten ”Karies – diagnostik, riskbedømming och icke-invasiv behandling”	226
Ingegerd Mejåre og Susanna Axelsson: Karies – diagnostik, riskbedømming och icke-invasiv behandling.....	229
Retningslinjer for antibiotikaproylaks mot endo- karditt. Utarbeidet av Norsk Cardiologisk Selskap	313
Hardvev forteller historie.....	314
Nytt om amalgam	379

Dorita Preza, Ingar Olsen, Jørn A. Aas, Tiril Willumsen, Bjørn Grinde og Bruce J. Paster: Norsk-amerikansk forskergruppe oppdager nye bakterier ved rotkaries hos eldre.....	381
Nils Roar Gjerdet: Sammenheng mellom periodontal sykdom og kreft?.....	663
Lise Lund Håheim, Ingar Olsen, Per Nafstad, Per Schwarze og KS Rønningen: Ikke enkeltbakterier, men et knippe av bakterier øker risikoen for myokardinfarkt	664
Ingar Olsen: Ny bakterie funnet i munnhulen	721
Ivar A. Mjør: Praksisbasert forskning i Norge – nå er det din tur!	912
Tore V. Stoltenberg: Alvorlig allergisk reaksjon på umerket lateks	918

DOKTORAVHANDLINGER

Sykdomsmekanismer ved oral lichen planus	127
Kan vi forutsi brudd i keramiske tannrestaurerings- materialer?.....	383

AKTUELT

Klinisk forskning involverer mange og krever samarbeid: Kartlegger erosjonsskader hos ungdom i Oslo	42
Røyketelefonen 800 400 85 tar imot henvendelser fra hele landet: Be pasienten ringe	44
Nye trygderegler – enklere for alle parter	46
Givende å være instruktørtannlege.....	128
Endo-undervisning i cyberspace	130
Sankta Apollonias dag.....	132
Felles prosjekt avklarer tilknytningen til Norsk helsenett: På vei mot motorveien	174
Det gode tannlegeliv	176
Nytt liv i gammel forening	178
Tannleger tenker trivsel: Ønsket innbydende og smakfullt venterom.....	180
Senter for interdisiplinær kraniofacial diagnostikk og behandling (SIKO): Tverrfaglig ekspert- tjeneste vokser.....	235
Hver sin smak – eller hvordan er det?.....	238
Litt mager statistisk tannhelsehistorie	240
Nye kriterier utarbeides av nylig nedsatt arbeids- gruppe: Hva er nødvendig tannbehandling?.....	316
Stockholms offentlige tannhelsetjeneste står overfor avknopping – eller amputasjon av friske lemmer: Folketandvården stykkes opp	318
Forsøksutdanning av tannleger og psykologer i behandling av pasienter med odontofobi: Angstbehandling hjelper.....	321
Samarbeid for IKT-utvikling i Tannhelsetjenesten (SITT): Vent til du er sikker.....	384
I landets nordligste fylke	386
Landsmøtet i Oslo. 16. – 18. oktober 2008: Helt etter oppskriften.....	390
Ny behandlingsform kan gi kortere behandlingstid og bedre resultater på sikt: Forsker på periobehandling	448

Kunnskaps- og holdningsundersøkelse om hiv-positive i den norske befolkning avslører: Fortsatt stor skepsis.....	668
Senior pluss jobb = VinnVinn: Stadig flere vil jobbe lenger	670
Svenske lavprisklinikker: Mange klager på tannbehandling.....	672
Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten: Kunnskapsleverandør og -megler	722
Fruktbart nordisk samarbeid.....	724
Tannleger identifiserer mange	866
Norsk Helsenet – uten tvil	868
Bedre fremtid for klinisk forskning	992
Kvalitetsindikatorer i tannhelsetjenesten	994
Hvilke krav skal du stille til en tanntekniker og et tannteknisk laboratorium?.....	996
Tannfeen i Krakow	999
Fullt hus i Rogaland.....	1001
Tromsøstudenter i praksis på Hamar: Praksis hele høsten.....	1003
Den norske tannlegeforening 125 år: Bok om de siste 25	1005
Jubileum for alle	1006
Landsmøteevaluering – fornøylig lesning.....	1008

PORTRETTE

Tannlegenes advokat går av.....	242
---------------------------------	-----

KOMMENTAR OG DEBATT

Etter 35 år er mye glemt (Arne Skjeflo)	135
Leif Arne Heløe: Tannhelsemeldingen og regioninndelingen – hva blir det til?	182
Arne Skjeflo og ”det klimategologiske presteskap” ...	184
Et senter for klinisk odontologisk forskning – mer enn en visjon? (Ivar Espelid)	248
Autoritær og autorisert klimatro (Arne Skjeflo)	249
Pensjonisttannlegene: Utakk er verdens lønn (Mikael Grøthe og Jan H. Parow)	325
Takk for innsatsen! Svar til Mikael Grøthe og Jan Henrik Parow fra NTFs president	326
”Dårlig argument, hev stemmen” (Leif Arne Heløe)	327
Pensjonistmedlem – er Tidende nødvendig? (Kari Holthe Tornes).....	392
Ivar A. Mjør: Klinisk forskning i støpeskjeen	452
En klagesak til besvær (Geir O. Eide)	456
Klagesak til besvær. Svar til Geir O. Eide fra NTFs president	457
Sololøp i etterutdanningen (Atle Hagli).....	731
Etikk og ryddighet blant tillitsvalgte (Bjørn-Olav Engebretsen)	871
Svar til Bjørn-Olav Engebretsen (Kaare Mathiesen)	872
NTFs president svarer Bjørn-Olav Engebretsen	873
Etikk og ryddighet nok en gang. En kommentar til Kaare Mathiesen (Bjørn-Olav Engebretsen).....	1015
Skal praksisstudiet ved Det odontologiske fakultet i Oslo legges ned? (På vegne av Odontologisk studentutvalg, Øystein Ås Løberg, leder OSU) ...	1016

Kullet som kanskje ikke får praksisstudium i 10. semester (9. semesters tannlegestudenter, Universitetet i Oslo)	1017
--	------

BREV TIL REDAKTØREN

Nødvendig tannbehandling	459
--------------------------------	-----

ODONTOLOGI I MEDIENE

Faksimile av debattinnlegg i Aftenposten 18. februar 2008: Bedre tannpleie for barn.....	251
--	-----

MØTER

Billigtannleger i Oslo og ”tannreiser” til Budapest? ...	48
FDI – i ekstravagante og eksotiske Dubai.....	50
NTFs representantskapsmøte 2007: Meninger om mangt.....	54
Hurtigrutekurs kan bli tradisjon	329
Norges forskningsråds nettverkskonferanse 21. og 22. april: Ny giv for klinisk forskning?	460
Forum for tillitsvalgte, Nydalen i Oslo, 18. – 19. april: God debatt.....	462
Årskursus i København, 10.–12. april 2008: Hvilken type er du?	464
Samfunnsodontologisk forum, 4.–5. juni 2008: Forum i rosenes og jazzens by Molde	676
Lederforum for offentlig ansatte tannleger	678
25.–29. mai, Dubrovnik, Kroatia: Vellykket utenlandskurs.....	681
Tannlegeverden kom til Sverige	874

NTFs LANDSMØTE 2008

Presidentens tale til NTFs landsmøte 2008: Åpnet med visjon	922
Helsedirektørens åpningsforedrag: Tannleger skal bidra til god helse	925
Et av de største	926
Stor interesse for fersk forskning	930
Når journalen ikke er bra nok.....	932
Vad er lege artis inom endodontien?.....	934
Om kroneforlenging og rotstifter	936
Karies – en ernæringsindusert sykdom	937
Probiotier och orala hälsan	938
Dentalmaterialer og yrkesreaksjoner.....	939
Nytt fra NIOM	940
Snorkeskinner brukes for lite	941
Årsaken fortsatt ukjent	942
NTFs informasjonsmøte 2008: Litt politikk, litt forskning og litt SITT	944

NORDENTAL 2008	946
----------------------	-----

REISEBREV

Utvekslingsstudent på Costa Rica: Interessant og lærerikt	186
Rettsodontologer i Cape Town: Hva kan rettsodontologien bidra med i Sør-Afrika?.....	188

Kampen for tilværelsen..... 732

STUDENTUTVEKSLING

Tromsøstudenter på utveksling i Uganda: En stor opplevelse 1010
Et minne for livet. Rapport fra studentutveksling i Cape Town..... 1012

PRAKSISDRIFT

Endring i helsepersonelloven: Forbud mot ”snoking” i pasientopplysninger 59
Endringer i trygdelovgivningen – økonomiske aspekter 137
Endringer i trygdelovgivningen – praktiske aspekter 138
Ny, forhåndsutfylt selvangivelse 139
Tannlege fikk medhold av Likestillings- og diskrimineringsnemnda..... 190
Salg av aksjeselskap – bør man selge aksjene eller innmaten?..... 191
Implantater med trygdefinansiering – nå kalt helserefusjon 252
Rett til innsyn i journal og utskrift eller kopi av journal..... 331
Pasientskadeloven: Fra 2009 gjelder den også for private tannleger 332
Fradrag for pasienten for utgifter til tannbehandling 333
Bruk av advarsel 334
Selvstendig næringsdrivende får utvidet rett til svangerskaps- og foreldrepenger 394
Ferie og feriepengene 394
Internkontroll og HMS: NTF har bransjetilpasset kvalitetshåndbok på nettet..... 395
Fra rettspraksis: Frifinnelse av tannlege i erstatningssøksmål 466
Tvangslønn i aksjeselskaper 682
Implantatprotetikk med stønad fra trygden: Den vanskelig godkjenningssystemet..... 683
Norsk pasientskadeerstatning innføres fra nyttår 878
Forretningsverdi (goodwill)..... 919
Norsk pasientskadeerstatning settes i verk fra høsten 2008 – Hva tannleger i privat sektor må vite 1018
Endringer i ferieloven 1019
Spør advokaten 59, 139, 192
253, 334, 396, 458, 879, 951, 1019

BOKNYTT

64, 144, 197, 261, 345, 405, 476, 691, 751, 889, 961, 1024

TIDENDES SOMMERHEFTE

Uvirksomhetens timer og det vidunderlige 497
Møte med Skulpturlandskap Nordland – med noen amatørrefleksjoner..... 500
Djerba – «utenfor verden» 504
Tannbehandling og høydeforskning i Mt. Everest-regionen. En kasesrapport og reiseskildring..... 508
Behandlingsmetoder og medikamentbruk i arabisk folkemedisin 512
Norsk rasehygiene 516
Høyt til hest i stram dressur 522
Blikk og hjerte for fugl..... 524
Hamsun om kjærligheten: ofte er den også et ubrytelig segl som varer for livet, varer til døden: Alle dens veier er fulle av blomster og blod, blomster og blod..... 529
Svein O. Jacobsen – forebyggingsgeneralen 532
Norske odontologiske ordener og hederstegn 536
Norges krigsgravtjeneste..... 540
To voksne tannleger i Veterankompaniet: Tjenestegjorde på 50-tallet 542
Honnørklubb med godt humør 547
Jubileumsodontologi 550
Minneord..... 554
Vår. Maleri av tannlege Torhild Sødem 563
Dragsug. Dikt av Nina C. Krogh..... 556
Sommerlitteratur 558
Kryssord av Dagbladets Rolf Hansen 563

MINNEORD

Harald Løe..... 742
Per Rygh..... 743
Erling Johansen..... 885

KURSKATALOG OG LANDSMØTEPROGRAM.....

Landsmøteprogram 2008, nr. 9 577–636
Kurskatalog for våren 2009..... 773–840

NTFs REPRESENTANTSKAPSMØTE 2008

Utgitt som bilag til Tidende nr. 12.
Sakene ligger også Tannlegeforeningens
Internettsider: www.tannlegeforening.no